

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 12.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.12.25>

УДК: 336.14:351.86:352

Ю. О. Сполітак,

аспірант, Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6781-2976>

О. Г. Сокіл,

д. е. н., професор, професор кафедри адміністративного та фінансового менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3121-826X>

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Y. Spolidak,

PhD student, Lviv Polytechnic National University

O. Sokil,

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Administrative and Financial Management, Lviv Polytechnic National University

THE IMPACT OF FINANCIAL DECENTRALISATION ON STRENGTHENING NATIONAL SECURITY

У статті наведено концептуальний теоретичний та методологічний аналіз впливу фінансової децентралізації на державну безпеку в умовах гібридних загроз та воєнного стану, використовуючи системні та неоінституційні підходи, щоб показати, що фінансова автономія місцевих

органів влади є не лише інструментом економічного розвитку, але й стає критичним елементом стійкості держави. У статті аналізується, як трансформувалися бюджетні відносини в Україні протягом 2022–2024 років, визначаються інституційні ризики в рамках політики рецентралізації, яка передбачає виведення податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету. Центральним аргументом є те, що надмірна концентрація коштів створює «інституційну пастку», збільшує транзакційні витрати та знижує адаптивність систем державного управління до локалізованих криз. У статті пропонується запровадити концепцію «багаторівневого управління безпекою» в Україні на основі порівняльного аналізу моделі безпеки Ізраїлю та скандинавської моделі («Тотальна оборона»). Розроблено матрицю розподілу компетенцій, яка залишає громадам достатньо фіскальних інструментів для фінансування заходів цивільного захисту та соціальної безпеки.

This article provides a conceptual analysis of the effects of fiscal decentralisation on national security in conditions of hybrid threats and martial law. The contradictions appear between the central mobilisation of defence resources and the sustainability of territorial communities, as some rear foundation, where vitality is considered to be based, is analysed in this study. Local self-government financial autonomy shall be viewed not only as an instrument for regional development but also as a critical element in building resilience at the national level, as this hypothesis is articulated and well substantiated by the paper.

The paper is devoted to transformations in budget relations in Ukraine (2022-2024) and analyses the shift in policy from decentralisation to centralisation. It finds that today national security is composed not only of complex components through armed forces but also of soft, socio-economic sustainability at the community level and societal security. The institutional risks analysed in this article comprise the recentralisation institutional risk, reflected by a transfer of military PIT from local budgets to the state budget.

Applying a neo-institutional approach and the theory of public choice, an “institutional trap” is proven to be formed by excessive central concentration of resources. In simple terms, this increases transaction costs, creates a decision-

making bottleneck within the government apparatus at large, and reduces its flexibility in responding to local threats. The study argues that if financial leverage is removed from communities, defence system components become vulnerable and cannot respond swiftly to emergencies (infrastructure destruction; humanitarian crises) without external transfers.

The Israel and Scandinavian 'Total Defence' models, in which municipal security budgets are maintained separately at the local partner level as autonomous resources for civil protection, proved effective. Therefore, this paper shall recommend to Ukraine the so-called multi-level security governance that diversifies financial risk insurance while attempting a synergetic consolidation of state, community/civil society resources. A power distribution matrix was developed, in which the state takes responsibility for strategic defence and communities take operational responsibility, commensurate with their tax-sharing capacity, on a fixed-share basis out of total taxes collected by them. It concludes that what is required is flexible decentralisation, leaving community resource funds available for civil protection purposes, both to unburden the state budget and enhance total defence capability.

Ключові слова: *фінансова децентралізація, національна безпека, місцеві бюджети, органи місцевого самоврядування, стійкість громад, воєнний стан, фіскальна політика, цивільний захист.*

Keywords: *financial decentralisation, national security, local budgets, local self-government bodies, community resilience, martial law, fiscal policy, civil protection.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах масштабної збройної агресії та гібридних загроз класична веберівська модель державного управління, що ґрунтується на жорсткій ієрархії та високому рівні централізації владних повноважень, демонструє обмеженість своїх можливостей. Згідно із Законом України «Про національну безпеку України» національна безпека більше не ототожнюється виключно з військовою сферою,

а охоплює економічну, соціальну, гуманітарну та інформаційну складові [1]. У наукових дослідженнях з державного управління національна безпека розглядається як багатовимірна система, у якій економічна та бюджетна безпека формують фінансовий каркас стійкості держави [2]. За таких умов структура публічних фінансів і, зокрема, рівень фінансової автономії територіальних громад безпосередньо впливають на здатність держави підтримувати належний рівень обороноздатності та соціальної стабільності.

До 2022 року фінансова децентралізація в Україні розглядалася переважно як інструмент стимулювання регіонального розвитку, підвищення якості публічних послуг та розширення ресурсної бази місцевого самоврядування [3, с. 62; 4]. У науковій літературі наголошувалося, що бюджетна автономія органів місцевого самоврядування сприяє ефективнішому використанню коштів і підвищує підзвітність влади перед громадянами [5]. Водночас запровадження воєнного стану надало фінансовій децентралізації нового змісту: швидкість реагування територіальних громад на локальні загрози (руйнування критичної інфраструктури, масові переміщення населення, гуманітарні кризи) виявилася безпосередньо залежною від стабільності та передбачуваності їхніх дохідних джерел. У цьому контексті місцеві бюджети перестають бути лише інструментом розвитку, перетворюючись на один із ключових елементів системи національної безпеки [2].

Разом із тим, в умовах затяжної війни держава стикається з об'єктивною потребою концентрації фінансових ресурсів на центральному рівні для фінансування сектору безпеки й оборони. Це породжує суперечність між завданнями мобілізації ресурсів на макрорівні та необхідністю збереження фінансової стійкості територіальних громад як «опорного тилу» держави. З одного боку, централізація податкових надходжень (зокрема, податку на доходи фізичних осіб військовослужбовців) розглядається як інструмент посилення фіскальних можливостей державного бюджету; з іншого боку, вона звужує фіскальний простір громад, які залишаються відповідальними за

утримання критичної інфраструктури, організацію цивільного захисту та забезпечення базових соціальних послуг. У працях Л. М. Акімової підкреслюється, що економічна та бюджетна безпека є базовими умовами реалізації цілісної системи національної безпеки [2], а отже, порушення рівноваги між центральним і місцевим рівнями фінансової системи набуває системного характеру загрози.

Науковий дискурс щодо децентралізації влади в Україні переважно зосереджувався на політичних та інституційних аспектах посилення демократії й підвищення стійкості публічної влади, тоді як зв'язок між фінансовою децентралізацією та архітектурою національної безпеки в умовах воєнного стану досі залишається недостатньо розкритим. Окремі дослідження присвячені теоретичним основам розвитку національної безпеки та інструментам державного управління економічною безпекою [6; 7], однак вони переважно аналізують макрорівень, не фокусуючись на ролі територіальних громад як базових елементів «фінансового фронту» держави. Таким чином, актуальною науковою і практичною проблемою є з'ясування того, яким чином зміна конфігурації міжбюджетних відносин і тенденції рецентралізації доходів впливають на стійкість системи державного управління та національної безпеки загалом. Розв'язання цієї проблеми є необхідною передумовою для вдосконалення фіскальної політики та механізмів багаторівневого управління безпекою в Україні в умовах тривалих військових загроз.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблему фінансової децентралізації як основи функціонування органів державної влади ґрунтовно досліджували такі вітчизняні вчені, як І. Луніна, В. Кравченко, які довели наявність прямого зв'язку між рівнем бюджетної автономії, якістю публічних послуг та здатністю органів влади оперативно реагувати на потреби населення [3, с. 62; 4]. У їхніх працях фінансова децентралізація розглядається не лише як технічний перерозподіл доходів і видатків, а як інструмент підвищення спроможності місцевого самоврядування до стратегічного розвитку територій. Подібні підходи простежуються й у низці новіших публікацій, де акцент

зроблено на впливі децентралізації на формування дохідної бази місцевих бюджетів та на посилення відповідальності органів влади за результати управлінських рішень.

Класичні теорії фіскального федералізму, розроблені У. Оутсом та Ч. Тібу, обґрунтовують, що децентралізація видаткових і дохідних повноважень за умови чіткого розмежування функцій між рівнями влади сприяє оптимізації структури державних видатків та зменшенню інформаційної асиметрії між центром і місцями [8; 9]. На основі цих підходів сучасні дослідження у сфері публічних фінансів розвивають ідею про те, що фінансова децентралізація забезпечує гнучкість управлінських рішень та стимулює конкуренцію юрисдикцій за ресурси, інвестиції й людський капітал. У деяких статтях фінансова децентралізація характеризується як системний механізм соціально-економічного розвитку територій та зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування [10; 11].

Питання трансформації системи національної безпеки в умовах гібридних воєн розглядаються у праці Г. Ситника та Орел М. Г, де підкреслюється необхідність переходу від вузького військово-«силового» бачення безпеки до комплексної моделі, що включає економічну, фінансову та бюджетну складові [12]. У низці досліджень, зокрема й у публікаціях журналу «Державне управління: удосконалення та розвиток», бюджетна безпека трактується як ланцюговий елемент економічної та державної безпеки, а стійкість бюджетної системи – як ключова умова ефективного функціонування сектору безпеки й оборони [13; 14]. Водночас у цих роботах, як правило, фокус робиться переважно на макрорівні – стані державних фінансів, борговому навантаженні, дефіциті бюджету – без належного висвітлення ролі місцевих бюджетів як важливої ланки архітектури національної безпеки.

Таким чином, сучасний науковий дискурс залишається певною мірою фрагментарним: одна група праць зосереджена переважно на теоретичних та прикладних аспектах бюджетної і фінансової децентралізації [10; 11], інша – на інституційних та організаційних засадах національної безпеки й

оборонного планування [12; 13; 14]. Інтеграція цих підходів – тобто аналіз того, як рішення щодо фінансової децентралізації впливають на стійкість системи державного управління, спроможність територіальних громад виконувати критично важливі функції в умовах воєнного стану та на загальний рівень національної безпеки – досі опрацьована недостатньо. Саме невивчений інституційний аспект впливу фінансової централізації на зниження стійкості публічної влади в цілому й зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою роботи є теоретико-методологічне обґрунтування ролі територіальних громад як базового елемента системи національної безпеки, а також аналіз інституційних ризиків надмірної централізації бюджетних ресурсів в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науці державного управління національна безпека розглядається як складна багаторівнева система. Згідно з теорією складних систем, стійкість держави на макрорівні залежить від самоорганізації та адаптивних можливостей її підсистем на мікрорівні – територіальних громад – в умовах турбулентності [12, с. 45]. Методологічний неоінституційний підхід розглядає фінансову децентралізацію як з точки зору формальних правил, так і неформальних практик, що накопичують трансакційні витрати в рамках системи національної безпеки [15, с. 3]. Згідно з теоремою Оутса про децентралізацію, місцеві органи влади володіють більш точною інформацією про місцеві проблеми та потенційні загрози, ніж центральний уряд; отже, їхнє забезпечення має бути ефективнішим на місцевому рівні [16, с. 1122]. За умов воєнного стану ця інформаційна асиметрія між центром і регіонами не зникає, а навпаки, поглиблюється. Фінансова автономія громад стає важливим інструментом для нівелювання усіх проблем.

Фінансова спроможність територіальних громад у цьому контексті розглядається як інструмент диверсифікації ризиків. У той час як держава накопичує ресурси для стратегічної оборони на макрорівні, громади забезпечують розвиток інфраструктури, соціальну згуртованість та безпеку

населення. Тому будь-яку форму централізації, яка вилучає фінансові ресурси з місцевого рівня, можна розглядати як підвищення невизначеності у системі державного управління, оскільки вона позбавляє населення достатніх ресурсів для саморегуляції [12, с. 45].

Взаємовідносини між органами центральної влади та органами місцевого самоврядування в умовах війни характеризується конфліктом, в якому з одного боку, центральна влада концентрує ресурси для забезпечення обороноздатності, а з іншого боку, влада на місцевому рівні прагне гнучкості для ефективного реагування на проблеми. Тенденції, які виникли у 2023- 2024 роках, можна визначити, як «інституційну пастку», у зв'язку з вилученням податку на доходи фізичних осіб до державного бюджету.

В першу чергу відбувається підміна понять. Централізація фінансових потоків обґрунтовується необхідністю фінансування оборонного сектору, але ігнорується складова безпеки суспільства. Як зазначає І. Луніна, стабільність доходів місцевих бюджетів є гарантією виконання ними власних обов'язків [3, с. 65]. Зменшення частки місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України свідчить про порушення принципу фіскальної еквівалентності: органи місцевого самоврядування зберігають повноваження та відповідальність за життєзабезпечення територій, але втрачають відповідні фінансові інструменти.

Централізація ресурсів збільшує витрати та подовжує ланцюг прийняття рішень. У теорії державного управління таке поняття називають «ефектом пляшкового горлечка» [15, с. 55]. Загроза виникає, коли кошти накопичуються на рівні державного бюджету, а потім перерозподіляються у вигляді субвенцій: виникає часова проблема, у зв'язку зі збільшенням періоду між моментом виникнення загрози, наприклад, руйнування або пошкодження якогось об'єкта критичної інфраструктури, та фінансуванням, спрямованим на її усунення. Ця проблема стає реальним фактором, що робить нашу систему національної безпеки вразливою, у зв'язку з тим, що на території України відбуваються динамічні військові дії.

Для обґрунтування гіпотези про фінансову автономію громад як фактор безпеки необхідно застосувати порівняльний аналіз. Досвід країн, що перебувають під постійною загрозою, як Ізраїль, або сповідують концепцію «тотальної оборони», як Швеція та Фінляндія, демонструє ефективність моделі «інтегрованої безпеки». У цих моделях органи місцевого самоврядування виступають однією з найважливіших ланок цивільної оборони і мають виділені бюджетні статті на ці потреби, що повністю відповідає принципам, описаним В. Кравченком [4].

В реаліях сьогодення повна централізація фінансів суперечить логіці створення стійкої фінансової системи в громадах. Задля збереження стійкості та розвитку необхідно сформувавши модель багаторівневого управління безпекою, яка чітко визначає фіскальну відповідальність (табл. 1).

Таблиця 1. Матриця розподілу повноважень та фінансових інструментів у моделі багаторівневого урядування безпекою

Рівень управління (суб'єкт)	Об'єкт безпекового захисту (сфера відповідальності)	Фінансовий інструмент (джерело ресурсу)	Очікуваний інституційний ефект
Центральний рівень (держава)	Військова безпека: озброєння, логістика, стратегічна розвідка і т. і.	Державний бюджет: загальнодержавні податки, міжнародна макрофінансова допомога, військові облигації.	Забезпечення суверенітету та територіальної цілісності.
Місцевий рівень (громада)	Безпека населення: цивільний захист, укриття, критична інфраструктура, підтримка ВПО.	Місцевий бюджет: частина ПДФО (в т.ч. з грошового забезпечення), місцеві податки та збори, цільові безпекові субвенції.	Забезпечення стійкості та соціальної стабільності громад.
Приватний сектор та громадянське суспільство	Волонтерська підтримка: закриття оперативних витрат (амуніція, медицина)	Позабюджетні фонди: благодійні внески, грантові програми.	Гнучкість та оперативність реагування на мікрозагрози.

Джерело: розроблено авторами на основі [4; 12]

Запропонована матриця показує принцип інституційної взаємодоповнюваності в системі національної безпеки, згідно якого

виключення одного фінансового інструменту на місцевому рівні, наприклад ПДФО, розриває весь ланцюг забезпечення. Звідси, можна зробити висновок, що функції на обох рівнях — державному та місцевому — не дублюються, а доповнюють одне одну. Державний бюджет, орієнтований на макрозавдання, такі як озброєння та утримання армії, та не має гнучкості, необхідної для вирішення завдань мікрорівня — наприклад, ремонт укриттів або купівля генераторів для лікарень. Якщо громада позбавлена власних ресурсів, виникає ситуація, при якій держава не встигає реагувати на потреби в регіонах через довгі бюрократичні процеси, а громада не може реагувати через брак коштів. Таким чином, матриця доводить, що збереження фінансової автономії громад — це необхідність для функціонування системи безпеки у военний час.

Тим часом, ця матриця також найкраще відображає наявні ресурси, а також те, наскільки ефективно ці ресурси управляються, що вимагає виконання певних умов на рівні громади для впровадження запропонованої моделі.

Водночас, реалізація запропонованої багаторівневої моделі управління безпекою не може полягати лише в перерозподілі часток державних податків на користь громад. Ризики виникають через залежність податку на доходи фізичних осіб від умов воєнного часу, що є нестабільною основою для довгострокового планування безпеки через місцеві бюджети. Місцеві органи влади повинні продемонструвати нарощування інституційного потенціалу для розширення власної фіскальної бази. З огляду на необхідність балансування між інтересами національної оборони та місцевої безпеки, визначають три пріоритетні напрямки трансформації фіскальної політики, які компенсуватимуть втрати місцевих бюджетів від централізації ресурсів [17;].

Першим напрямком є збільшення внутрішніх джерел бюджетування. В умовах обмежених трансфертів, фіскальні надходження від податків на майно (плата за землю, податок на нерухомість) стає критично важливою. Інституційні можливості на рівні громади мають бути спрямовані на інвентаризацію об'єктів оподаткування та актуалізацію нормативно-грошової

оцінки земель. Це повністю відповідає принципу фіскальної еквівалентності [18; 19], оскільки встановлює прямий зв'язок між сплаченими податками та рівнем безпеки в громаді (забезпечення укриттями, фінансування муніципальної охорони).

Другим напрямком є диверсифікація доходів за допомогою інструментів міжнародного муніципального співробітництва. Органи місцевого самоврядування повинні перетворити пасивну модель автоматичного очікування субвенцій на активне залучення грантових коштів від міжнародних партнерів для інфраструктурних проєктів чи проєктів подвійного призначення (енергетична незалежність, медицина).

Третім напрямком є впровадження моделі «контрольованої прозорості» у витратах. Впровадження інструментів цифрового моніторингу (в рамках системи Prozorro) дозволяє мінімізувати корупційні ризики та підвищити довіру платників податків до органів місцевого самоврядування. Згідно з теорією суспільного вибору [20], високий рівень довіри до державних інституцій є нематеріальним активом національної безпеки, що забезпечує соціальну консолідацію.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження дозволяє зробити кілька теоретичних та практичних висновків. Доведено, що фіскальна незалежність територіальних громад перетворюється з виключно економічної категорії на категорію безпеки. Громада, позбавлена фінансової автономії, стає вразливим елементом в системі оборони держави, оскільки не може забезпечити функціонування критичної інфраструктури без зовнішніх трансфертів.

Встановлено, що рецентралізація фінансових ресурсів містить ризик формування «інституційної пастки». Хоча тактичний фіскальний ефект для державного бюджету досягається, насправді стратегічні втрати відбуваються в системі управління в цілому через зниження адаптивності на нижчих рівнях управління. Ця проблема добре висвітлена дослідниками і може бути класифікована як потрапляння в «інституційну пастку», коли органи місцевого

самоврядування стають пасивними через зростання їхньої фінансової залежності від бюджетів вищого рівня (капітальні трансферти до місцевих бюджетів). До того, слід застосувати пропозицію щодо матриці багаторівневого управління безпекою, яка містить збережені фіскальні інструменти для забезпечення безпеки суспільства місцевим самоврядуванням. Зменшення податкової бази має бути компенсоване мобілізацією альтернативних джерел доходів та прямим залученням міжнародної донорської допомоги.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що збалансована система безпеки потребує поєднання сильної центральної влади з фінансово самостійними громадами. Такий підхід робить державу більш стійкою до зовнішніх загроз.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричну перевірку запропонованої матриці багаторівневого управління безпекою на прикладі окремих територіальних громад, зокрема через порівняльний аналіз громад із різним рівнем фіскальної автономії та залученням міжнародної допомоги. Перспективним є також моделювання довгострокових наслідків децентралізації податкових надходжень для стійкості місцевих бюджетів і здатності громад підтримувати критичну інфраструктуру в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови. Окремого наукового опрацювання потребують інституційні механізми запобігання «інституційним пасткам» фінансової залежності, а також розробка прикладних рекомендацій для удосконалення бюджетної політики й системи міжбюджетних трансфертів у контексті зміцнення національної безпеки.

Література

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 10.05.2025).
2. Акімова Л. М. Інструменти державного управління забезпеченням економічної безпеки держави суб'єктами господарювання. *Державне*

управління та місцеве самоврядування. 2018. № 3(38). С. 53–61. URL: <https://surl.li/miniuvw> (дата звернення: 12.12.2025).

3. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація в Україні: цілі та реалії. *Економіка України*. 2021. № 11. С. 61–75.

4. Кравченко В. І. Місцеві фінанси України: навч. посіб. Київ: Знання, 1999. 487 с.

5. Касич А. О., Петрушко А. С. Управління процесами децентралізації: зарубіжний досвід та стратегічні завдання для України // *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 13. С. 71–77. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/12.pdf (дата звернення: 12.12.2025).

6. Давидова І. О., Лебедченко В. В. Теоретичні засади формування системи економічної безпеки регіону та її роль у забезпеченні національної безпеки держави // *Business Inform.* 2020. № 5(508). С. 36–42. DOI: 10.32983/2222-4459-2020-5-36-42.

7. Кузьмінська О. Е., Щербакова О. А. Економічна безпека: теорія, практика, управління // *Фінанси України*. 2023. № 9(86). С. 86–97. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_09_086_uk.pdf (дата звернення: 12.12.2025).

8. Oates W. E. An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*. 1999. Vol. 37. № 3. P. 1120–1149.

9. Tiebout C. M. A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*. 1956. Vol. 64. № 5. P. 416–424.

10. Богуславська С. І., Кравченко О. О., Дубовик В. В. Децентралізація в Україні: досягнення та виклики. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 5. DOI: 10.32702/2307-2156.2024.5.

11. Брюшкова Н. О., Тимошенко В. О. Децентралізація та її вплив на управління земельними ресурсами // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 12. DOI: 10.32702/2307-2156.2023.12.15. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/2671/2707> (дата звернення: 12.12.2025).

12. Ситник Г. П., Орел М. Г. Національна безпека в контексті європейської інтеграції України: монографія. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. 372 с.
13. Якобчук В. П., Войтенко А. Б., Довженко В. А. Публічна безпека територіальних громад в умовах воєнного стану // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 4. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/3472/3506> (дата звернення: 12.12.2025).
14. Вавдійчик І. М. Інноваційна безпека України в умовах євроінтеграції // *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.8.7>
15. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. 152 p.
16. Oates W. E. An Essay on Fiscal Federalism. *Journal of Economic Literature*. 1999. Vol. 37. № 3. P. 1120–1149.
17. Сокіл О. Г. Обліково-аналітичне забезпечення оцінки фіскальної політики та сталого розвитку України. *Облік і фінанси*. 2024. № 3(105). С. 30–42.
18. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 10.05.2025).
19. Сокіл О., Сполітак Ю. Порівняльний аналіз впливу фіскальної політики на сталий розвиток України та Хорватії. *Розвиток міста*. 2024. № 4(04). С. 75–89.
20. Tiebout C. M. A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*. 1956. Vol. 64. № 5. P. 416–424.

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), "On National Security of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (Accessed 10 May 2025).

2. Akimova, L.M. (2018), "Tools of public administration for ensuring the economic security of the state by subjects of the economy", *Public Administration and Local Government*, [Online], vol. 3, no. 38, pp. 53–61, available at: <https://surl.li/minyvww> (Accessed 12 December 2025).
3. Lunina, I. O. (2021), "Budget decentralization in Ukraine: goals and realities", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 11, pp. 61–75.
4. Kravchenko, V. I. (1999), *Mistsevi finansy Ukrainy* [Local finances of Ukraine], Znania, Kyiv, Ukraine.
5. Kasych, A.O. & Petrushko, A.S. (2017), "Managing decentralization processes: foreign experience and strategic tasks for Ukraine", *Ekonomika i suspilstvo [Economy and Society]*, vol. 13, pp. 71–77, available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/12.pdf (Accessed 12 December 2025).
6. Davydova, I.O. & Lebedchenko, V.V. (2020), "The theoretical foundations for the formation of the region's economic security system and its role in ensuring the national security of the state", *Business Inform*, vol. 5, no. 508, pp. 36–42, DOI: 10.32983/2222-4459-2020-5-36-42.
7. Kuzminska, O.E. & Shcherbakova, O.A. (2023), "Economic security of the state: theoretical foundations", *Finansy Ukrainy*, vol. 9 (86), pp. 86–97, available at: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_09_086_uk.pdf (Accessed 12 December 2025).
8. Oates, W. E. (1999), "An Essay on Fiscal Federalism", *Journal of Economic Literature*, vol. 37, no. 3, pp. 1120–1149.
9. Tiebout, C. M. (1956), "A Pure Theory of Local Expenditures", *Journal of Political Economy*, vol. 64, no. 5, pp. 416–424.
10. Bohuslavskaya, S.I., Kravchenko, O.O. & Dubovyk, V.V. (2024), "Decentralisation in Ukraine: achievements and challenges", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 5. DOI: 10.32702/2307-2156.2024.5.
11. Briushkova, N. & Tymoshenko, V. (2023), "Decentralization and its impact on land management", *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 12, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/2671/2707> (Accessed 12 December 2025). DOI: 10.32702/2307-2156.2023.12.15

12. Sytnyk, H. P. and Orel, M. H. (2021), *Natsionalna bezpeka v konteksti evropeiskoi integratsii Ukrainy* [National security in the context of Ukraine's European integration], Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.
13. Yakobchuk, V.P., Voytenko, A.B. & Dovzhenko, V.A. (2024), “Public security of territorial communities under martial law”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 4, available at: <https://nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3472/3506> (Accessed 12 December 2025).
14. Vavdiychyk, I.M. (2022), “Innovative security of Ukraine in the context of European integration”, *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 8, DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2022.8.7>.
15. North, D. C. (1990), *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
16. Oates, W. E. (1999), "An Essay on Fiscal Federalism", *Journal of Economic Literature*, vol. 37, no. 3, pp. 1120–1149.
17. Sokil, O. H. (2024), “Accounting and analytical support for the assessment of fiscal policy and sustainable development of Ukraine”, *Accounting and Finance*, vol. 3 (105), pp. 30–42, [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3\(105\)-30-42](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3(105)-30-42).
18. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed 10 May 2025).
19. Sokil, O. & Spolitak, Yu. (2024), “Comparative analysis of the impact of fiscal policy on the sustainable development of Ukraine and Croatia”, *Urban Development*, vol. 4 (04), pp. 75–89, <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.4-11>.
20. Tiebout, C. M. (1956), "A Pure Theory of Local Expenditures", *Journal of Political Economy*, vol. 64, no. 5, pp. 416–424.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.